

«JONAS»

Honnørordene sitter løst når Jonas Gahr Støre beskriver sin egen innsats som utenriksminister.



TEKST: ASLE TOJE

Jonas Gahr Støre er Norges eneste profesjonelle politiker. Han er en av få norske ledere som ville kunne holdt samme taburet i nær sagt ethvert annet land. Utenriksministeren har skrevet en bok som uten tvil vil finnes under mange juletrær dette året – og hvorfor ikke? Det er en god bok.

Støre er den første sittende norsk utenriksminister siden Halvdan Koht som gir ut bok om norsk utenrikspolitisk praksis. Her er tanker om stort og smått, ofte skrevet i stikkordsform. Utenriksministeren forteller utvungent om møter og steder som har gjort inntrykk. Selv fremstår Støre som suveren i møte med vår tids leder-skikkelser.

Kritikk

«Å gjør en forskjell» handler om opp og nedturen under tiden som utenriksminister 2005-2008. Boka er strukturert etter de utenrikspolitiske spørsmålene som har stått sentralt i disse årene. Ti av de tolv kapitlene kan leses som enkeltstående essays. Valget av temaer kan også leses som en liste over de utfordringene som Gahr Støre ser det norske samfunnet stå overfor.

Møtet Orhan Pamuk er et av bokas absolutte høydepunkter. Den tyrkiske forfatteren har en herlig politisk ukorrekt snert som Støre selv avstår fra. Hvis han hadde tillatt seg det ville kapitlet om norske selvbilder kanskje blitt mer spennig? Enkelte vil nok undre hvorfor han vier så lite oppmerksomhet til nordmenn med norsk bakgrunn i drøftingen av det flerkulturelle samfunnet vi visstnok er i ferd med å bygge.

Med effektive og gjennomtenkte eksempler fra forskning og litteratur gir utenriksministeren et bilde av den generelle utenrikspolitiske utviklingen. Heller ikke kultureliten vil rynke på nesen av valg av ledestjerner fra Robert Putnam og Sam Huntington via Tariq Ramadan og Paul Valéry til Andrej Sakharov og Jens Bjørneboe.

Tydelig om EU

Støre er tidvis tydelig. Han er klar i sin støtte til norsk EU-medlemskap, og avfeier SVs famøse programformulering om USA som den største trusselen mot verdensfreden som en «villedet observasjon». Han koster også på seg et spark til den amerikanske ambassaden, som han kritiserer for å forsure transatlantiske forbindelser. Thorbjørn Jagland må tåle enda en irettesettelse. Denne gan-



gen for å ha stilt spørsmålsteget ved engasjementspolitikken.

Enkelte steder går det fort i svingene. Støre burde vite bedre enn å hevde at Montrealprotokollen reddet ozonlaget. Det stemmer ganske enkelt ikke. Han kunne også nevnt at Putnams samfunnsforskning peker i retning av at dagens norske innvandringspolitikk trolig vil underminere sosialdemokratiet. Eller at de landene som faktisk kan finne på å bruke klasevåpen, ikke har sluttet seg til den nye protokollen. Det er i så



måte betegnende at innholdsfor-
tegnelsen ikke korresponderer
med de faktiske sidetallene.

Elektron-saken

Støre kommer også inn på noen
av de mest kontroversielle øyeblik-
kene i tiden som utenriksminister.
Elektronaffæren, Muhammedkari-
katurene, skuddene på Serena
Hotell og det brokete forholdet til
Bush-administrasjonen. Boka til-
byr lite nytt. Mest av alt fordi Støre
velger å ikke stille de vanskelige
spørsmålene: Hvorfor ble ikke

*Utenriksministeren har skrevet en god bok, men forsvarsvenner vil merke seg
at Støre står med begge beina plantet i 1990-tallets tankegods, hvor militære
konfrontasjoner anses å være en umulighet.*

Elektron bordet? Er ikke statspå-
lagt selvsensur en form for sensur?
Hvorfor var sikkerhetsoppbudet
svekket ved Serena Hotell? Hva er
den virkelige grunnen til at Bush
nekker å treffe Stoltenberg? Boka
verken spør eller svarer.

Fraværet av reell utenrikspoli-
tisk analyse er faktisk slående. I
alle fall siden boka i følge Støre er
for folkeopplysning å regne. Mens
kritikernes standpunkter ofte kari-
keres sitter honnørdordene løst når
han beskriver sin egen håndtering
av sakene. Her blir det mye «på en
god måte» og «klokt og konse-
kvent». Støre har både intellekt og
innsikt til å kunne komme med en
mer troverdig analyse enn den vi
finner i biografien.

Leseren blir sittende igjen med
følelsen av at Jonas Gahr Støre er
mer interessert i å bidra til det
innenrikspolitiske ordskiftet. I alle
fall sier han stort sett det kanskje
folk ønsker å høre. At denne boka
er skrevet til innvortes bruk blir
spesielt påtrengende i Støres mye
omtalte «fire råd til Amerika». Man
vil håpe at han ikke har tenkt
å dra til Washington med rådet
«USA bør bli mer som Norge»?

Adminstrator

Den Støre som trer fram er ikke
en statsmann som Sveriges Carl
Bildt eller statsminister Donald
Tusk i Polen. Han er en adminis-
trator. Derfor klinger tittelen "Å
gjøre en forskjell" og den Obama-
inspirerte retorikken i første og
siste kapittel en smule påtatt. Hvis
«kontinuitet» og «forandring» er
grunnstørrelsene i internasjonal
politikk, så er Jonas Gahr Støre
definitivt på kontinuitetens side.

Hva sier boka om Støre som
sikkerhetspolitisk tenker? Ikke
stort. Støre bruker ikke mye tid på
forsvar. Forsvarsvenner vil merke

seg at Støre står med begge beina
plantet i 1990-tallets tankegods,
hvor militære konfrontasjoner
anses å være en umulighet og at
Norge vernes bedre av internasio-
nale normer og regler enn av et
luftforsvar og en marine. Land-
makten nevner han ikke.

Han ser at verden utenfor er i
endring men insisterer på at dette
ikke trenger å få noen innvirkning
for norske mål og midler. Logik-
ken er at Norge skal respondere
på endringer i det internasjonale
systemet ved å hindre at de inn-
treffer. Det er tegn til at det som
engang var midler er i ferd med å
bli mål i seg selv. Leseren blir for-
talt at bistand, fredsarbeid og insti-
tusjonsbygging har en verdi, også
når det ikke virker.

Nordområdene

Det er åpenbart at Støre føler seg
mer hjemme i de myke delene av
utenrikspolitikken. Innfallsvinke-
len er en særnorsk idealistisk rea-
lisme. En konstruktivistisk anta-
gelse om at det er ideer som driver
utviklingen kombineres med rea-
listens fokus på makt, geografi og
ressurser. Han bringer disse kon-
kurrerende størrelsene sammen
ved å hevde at verdier og interes-
ser er to sider av samme sak.

Det er kanskje ikke logisk hold-
bart, men det gjør det mulig å
bringe interesser inn uten å tren-
ge å ta et oppgjør med engasje-
mentspolitikken som er Aps uten-
riks-politiske varemerke, og som
han slutter seg til i høystemte ton-
ner: «At ingen kan komme uten-
om Norge når de ser nordover, at
vi vet å ta ansvar når geopolitikken
tar bolig i nord... for meg er det-
te en del av den moderne engasje-
mentspolitikken. Et carpe diem i
utenrikspolitikken. Vi skal gripe
dagen, ikke gjennom alenegang,



Støre føler seg nok mer hjemme i de myke delene av utenrikspolitikken. Innfallsvinkelen er en særnorsk "idealistisk realisme".

men gjennom å inkludere dere andre som har erfaringer som vi kan nyttiggjøre oss».

Hva dette betyr er usikkert, men det høres jo fint ut.

USA og Russland

Da Støre inntok UD hadde han fire hovedprioriteringer: å videreføre freds- og forsoningspolitikken; vitalisere Norges forhold til EU; omorganisere UD og å satse på nordområdene. Av disse glemmer han å nevne den mislykkede re-organiseringen og presenterer i stedet nordområdesatsingen som sin viktigste arv. Det er da også her han har oppnådd mest.

Mange har nok sett fram til å høre mer om hvordan utenriksministeren ser på forholdet til USA

og Russland. Leseren blir sittende igjen med et inntrykk av at mens Norges forhold til USA handler om globale spørsmål knyttet til verdier, er forholdet til Russland lokalt og interessepreget. Det er verdt å merke at Støre ikke snakker lengre om Russland som en «framoverlent partner», selv om han nok fortsatt er den mest Russlandsvennlige utenriksministeren i Norden med unntak av Island. Tiltroen til det internasjonale systemet som alternativ til nasjonalt forsvar i brytningstider er interessant parallell mellom Støre og Koht.

Jonas

Før Gahr Støre forbandt de fleste navnet «Jonas» med Jens Bjørne-

boes bok med samme tittel. Boka handler om en fattig gutt med lærevansker. Når Jonas Gahr Støre i sin biografi tar Jens Bjørneboes essay «vi som elsket Amerika» til inntekt for seg selv er dette en nøkkel til forståelse. Den rike og flinke Støre er på mange måter selve inkarnasjonen av Bjørneboes «Ti bud til en ung mann som vil frem i verden». Gahr Støre er også den Jonas som kulturradikalerne faktisk banet veien for. Det er han som snakker deres språk. Statistisk sett ville Jonas fra Bjørneboes bok med stor sikkerhet vært en Frp-velger.

Støre anmeldte for noen år tilbake Dag Solstads bok Armand. Han beskriver hvordan Solstads forfatterskap følger 68-generasjonen «gjennom radikal entusiasme, eksotiske villfarelser og knefall for totalitære fristelser, innom den utmattede skuffelse og nå altså liketil resignasjonen og en nødhavn av småborgerlighet, materiell tilfredshet og nostalgisk moralisme». Og på mange måter tilbyr Jonas Gahr Støre ankerlektyre i denne havnen. Denne boka støter ingen.

Asle Toje (Dr.Phil.) er utenrikspolitisk forsker og kommentator

Jonas Gahr Støre (2008)
Å gjøre en forskjell, 342 sider.
Cappelen Damm. Veil. kr 349,-



Flydilla i bokform

- Virker også mot flyskrekk

Libanon

Historien, politikken, religionene, konfliktene
- og det spennende turistlandet

Les mer på www.e-forlag.no

e-forlag.no

